Total No. of Questions—**5**] [Total No. of Printed Pages—**2**

Seat No.	

[5402]-332

M.A. (III Semester) EXAMINATION, 2018

SANSKRIT

(Paper-2 : अर्थसंग्रह)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours **Maximum Marks : 80**

Q. 1. Explain any four of the following with refrence to the context. **16**

पुढीलपैकी कोणत्याही चारांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या.

1) न च चोदनालक्षणोऽर्थो धर्मः इति सौत्रतल्लक्षणविरोधः।

2) उभयाकांक्षा प्रकरणम्।

3) तदिदं प्रकरणं क्रियायाः एव साक्षाद्विनियोजकं द्रव्यगुणयोस्तु तद्द्वारा. ।

4) स च मुख्यः क्रमः पाठक्रमाद्दुर्बलः।

5) तस्मादपूर्वाङ्गानां स्थानादेव विकृत्यर्थत्वम् ।

6) समाख्या यौगिकः शब्दः ।

Q.2. Explain the nature and divisions of *'Bhavana'*

भावनास्वरूप व भेद स्पष्ट करा. **16**

Or/ अथवा

Explain the nature of *'Namadheya'* according to the *Arthasamgraha.*

अर्थसंग्रहानुसार नामधेयस्वरूप स्पष्ट करा.

Q.3 Explain the nature of *prayogavidhi* and describe six means of proof of 'krama'

प्रयोग विधिचे स्वरूप सांगून क्रमसंबंधी सहा प्रमाणांचे विवेचन करा **16**

P.T.O.

munotes.in

Or/अथवा

Explain the nature of 'Mantra' according to the *Arthasamgraha.*

अर्थसंग्रहानुसार मंत्रस्वरूप स्पष्ट करा.

Q4. Write critical paragraphs on any two of the following.

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक परिच्छेद लिहा. **16**

१) वाक्यभेददोषा:।

२) निषेधस्वरूपम्।

३) संदंशविचार:।

४) अधिकारविधि:

Q.5. Write short Notes on **(any 4)**

टीपा लिहा (कोणत्याही 4)

१) विनियोगविधि: २) निषेधस्वरूपम् ३) अर्थवाद: **16**

४) अर्थसंग्रह: ५) प्रकरणम् ६) मीमांसाशास्त्रम्

munotes.in

Total No. of Questions—5] [Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	

[5402]-431

M.A. (Fourth Semester) EXAMINATION, 2018

SANSKRIT

(मेघदूत)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours **Maximum Marks : 80**

munotes.in

1. Translate the following verses into English *or* Marathi (any *four*) : [16]

पुढील श्लोकांचे मराठी **किंवा** इंग्रजीत भाषांतर करा (कोणतेही **चार**) :

(1) सा संन्यस्ताभरणमबला पेशलं धारयन्ती शय्योत्सङ्गे निहितमसकृद्दु:खेन गात्रम्।
त्वामप्यस्रं नवजलमयं मोचयिष्यत्यवश्यं प्राय: सर्वो भवति करुणावृत्तिरार्द्रान्तरात्मा॥

(2) वासश्चित्रं मधु नयनयोर्विभ्रमादेशदक्षं पुष्पोद्भेदं सह किसलयैर्भूषणानां विकल्पम्।
लाक्षारागं चरणकमलन्यासयोग्यं च यस्यामेक: सूते सकलमबलामण्डनं कल्पवृक्ष:॥

(3) हस्ते लीलाकमलमलके बालकुन्दानुविद्धं नीता लोध्रप्रसवरजसा पाण्डुतामानने श्री:।
चूडापाशे नवकुरबकं चारु कर्णे शिरीषं सीमन्ते च त्वदुपगमजं यत्र नीपं वधूनाम्॥

(4) तत्र व्यक्तं दृषदि चरणन्यासमर्धेन्दुमौले: शश्वत्सिद्धैरुपचितबलिं भक्तिनम्र: परीया:।
यस्मिन्दृष्टे करणविगमादूर्ध्वमुद्धूतपापा: कल्पिष्यन्ते स्थिरगणपदप्राप्तये श्रद्दधाना:॥

(5) त्वन्निष्यन्दोच्छ्वसितवसुधागन्धसंपर्करम्य: स्रोतोरन्ध्रध्वनितसुभगं दन्तिभि: पीयमान:।
नीचैर्वास्यत्युपजिगमिषोर्देवपूर्वं गिरिं ते शीतो वायु: परिणमयिता काननोदुम्बराणाम्॥

(6) दीर्घीकुर्वन्पटु मदकलं कूजितं सारसानां प्रत्यूषेषु स्फुटितकमलामोदमैत्रीकषाय:।
यत्र स्त्रीणां हरति सुरतग्लानिमङ्गानुकूल: शिप्रावात: प्रियतम इव प्रार्थनाचाटुकार:॥

2. Explain the following with reference to the context (any *four*) : [16]

ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा (कोणतेही **चार**) :

(1) याञ्चा मोघा वरमधिगुणे नाधमे लब्धकामा।

(2) धारापातैस्त्वमिव कमलान्यभ्यवर्षन्मुखानि।

(3) श्यामः पादो बलिनियमनाभ्युद्यतस्येव विष्णोः।

(4) प्रासादास्त्वां तुलयितुमलं यत्र तैस्तैर्विशेषैः।

(5) काङ्क्षत्यन्यो वदनमदिरां दोहदच्छद्मनाऽस्याः।

(6) क्रूरस्तस्मिन्नपि न सहते संगमं नौ कृतान्तः।

3. Write a detailed note on : [16]

सविस्तर टीप लिहा :

'पूर्वमेघ' from मेघदूतम्.

मेघदूतातील 'पूर्वमेघ'.

Or **(किंवा)**

मेघदूतम् is classified as a खण्डकाव्य and दूतकाव्य.

मेघदूत हे खण्डकाव्य व दूतकाव्य म्हणून मान्य आहे.

4. Write a detailed note on literary style of कालिदास and his compositions. [16]

कालिदासाची लेखनशैली आणि त्याच्या साहित्यकृती यावर सविस्तर टीप लिहा.

Or **(किंवा)**

Personality of यक्ष as reflected in मेघदूतम्.

मेघदूतात प्रतिबिंबित झालेले यक्षाचे व्यक्तिमत्व.

munotes.in

5. Write short notes on (any *two*) : [16]

संक्षिप्त टीपा लिहा (कोणत्याही **दोन**) :

(1) Description of अलकानगरी.

अलकानगरीचे वर्णन.

(2) Personality of यक्ष's wife.

यक्षपत्नीचे व्यक्तिमत्व.

(3) Geographical Description in मेघदूत.

मेघदूतातील भौगोलिक वर्णन.

(4) References to various deities as found in मेघदूत.

मेघदूतातील विविध देवतांचे संदर्भ.

munotes.in

Total No. of Questions—**5**] [Total No. of Printed Pages—**2**

Seat No.	

[5402]-432

M.A. (IV Semester) EXAMINATION, 2018

SANSKRIT

(Vedantasara of Sadanand Yati)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours **Maximum Marks : 80**

Q 1.A Translate into English or Marathi any two of the following :

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा : 16

i) असर्पभूतायां रज्जौ सर्पारोपवद्वस्तूनि अवस्त्वारोपोऽध्यारोपः। वस्तु सच्चिदानन्दाद्वयं ब्रह्म। अज्ञानादिसकलजदसमूहोऽवस्तु। अज्ञानं तु सदसद्भ्याम् अनिर्वचनीयंत्रिगुणात्मकं ज्ञानविरोधि भावरूपं यत्किञ्चिदिति वदन्त्यहमज्ञ इत्याद्यानुभवात्, 'देवात्मशक्तिं स्वगुणैर्निगूढाम्' इत्यादि श्रुतेश्च।

ii) तमःप्रधानविक्षेपशक्तिमदज्ञानोपहितचैतन्यादाकाशः, आकाशाद्वायुर्वायोरग्निरग्नेरापोऽद्भ्यः पृथिवी चोत्पद्यते। 'तस्माद्वा एतस्मादात्मन आकाशः सम्भूतः' इत्यादि श्रुतेः। तेषु जाद्याधिक्यदर्शनात्तमःप्राधान्यं तदानीं सत्त्वरजस्तमांसि कारणगुणप्रक्रमेण तेष्वाकाशादिषूत्पद्यन्ते। एतान्येव सूक्ष्मभूतानि तन्मात्राणि अपञ्चीकृतानि चोच्यन्ते।

iii) लक्ष्यलक्षणसम्बन्धस्तु – यथा तत्रैव वाक्ये सशब्दायंशब्दयोस्तदर्थयोर्वा विरुद्धतत्कालैतत्कालविशिष्टत्वपरित्यागेनाविरुद्धदेवदत्तेन सह लक्ष्यलक्षणभावः। तथा अत्रापि वाक्ये तत्त्वंपदयोस्तदर्थयोर्वा विरुद्धपरोक्षत्वापरोक्षत्वादिविशिष्टपरित्यागेनाविरुद्धचैतन्येन सह लक्ष्यलक्षणभावः। इयमेव भागलक्षणेत्युच्यते।

Q. 2. A Explain any two of the following with refrence to the context :

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या : 16

i) आत्मानखिलाधारमाश्रयेऽभीष्टसिद्धये।

ii) निगृहितमनस: श्रवणादौ तदनुगुणविषये च समाधि: समाधानम्।

iii) एतान्येव सूक्ष्मभूतानि तन्मात्राण्यपञ्चीकृतानि चोच्यन्ते।

iv) त्रिवृत्करणश्रुते: पञ्चीकरणस्याप्युपलक्षणत्वात्।

Q.3 Explain the nature of "जीवन्मुक्त" according to vedantasara.

वेदान्तसारानुसार जीवन्मुक्ताचे स्वरूप स्पष्ट करा. 16

or/अथवा

Explain the अनुबन्धचतुष्टय of Advaita Vedanta.

अद्वैतवेदान्ताचे अनुबन्धचतुष्टय स्पष्ट करा.

Q.4 Explain the origin of gross world according to Vedantasara. 16

वेदान्तसारानुसार स्थूलप्रपंचाची उत्पत्ती स्पष्ट करा.

अथवा/or

Write an essay on "महावाक्यार्थविचार".

'महावाक्यार्थविचार' या विषयावर निबंध लिहा.

Q.5 Write short notes on any two of the following :

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा : 16

i) अज्ञानम्।

ii) वेदान्तसार:।

iii) पुत्रादीनां अनात्मत्वम्।

iv) अपवाद:।

munotes.in

Total No. of Questions—5] [Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	

[5402]-437

M.A. (Part II) (IV Sem.) EXAMINATION, 2018

SANSKRIT

Paper IV

ध्वन्यालोक उद्योत 1, अष्टांगहृदय सूत्रस्थान 12वा व 13वा अध्याय,

शारीरस्थान 3रा अध्याय श्लोक 83 ते 100

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours **Maximum Marks : 80**

munotes.in

1. Translate the following passages into English *or* Marathi (any *four*) : [16]

पुढील परिच्छेदांचे मराठी **किंवा** इंग्रजीमध्ये भाषांतर करा (कोणतेही **चार**) :

(*i*) काव्यस्यात्मा एवार्थस्तथा चादिकवेः पुरा।
क्रौञ्चद्वन्द्ववियोगोत्थः शोकः श्लोकत्वमागतः॥

(*ii*) शब्दार्थशासनं ज्ञानमात्रेणैव न वेद्यते।
वेद्यते तु काव्यार्थतत्त्वज्ञैरेव केवलम्॥

(*iii*) रूढा ये विषयेऽन्यत्र ये शब्दाः स्वविषयादपि।
लावण्याद्या प्रयुक्तास्ते न भवन्ति पदं ध्वनेः॥

(*iv*) मुख्यां वृत्तिं परित्यज्य गुणवृत्त्यार्थदर्शनम्।
यदुद्दिश्य फलं तत्र शब्दो नैव स्खलद्गतिः॥

(*v*) स्वसामर्थ्यवशेनैव वाक्यार्थं प्रतिपादयन्।
यथा व्यापारनिष्पत्तौ पदार्थो न विभाव्यते॥

(*vi*) तद्वत्सचेतसां सोऽर्थो वाच्यार्थविमुखात्मनाम्।
बुद्धौ तत्त्वार्थदर्शिन्यां झटित्येवावभासते॥

2. Write an essay on—Contribution of आनन्दवर्धन to Sanskrit poetics. [16]

निबंध लिहा—आनन्दवर्धनाचे संस्कृत काव्यशास्त्रातील योगदान.

किंवा/(*Or*)

Write in detail on—ध्वनिसिद्धान्त of आनन्दवर्धन according to ध्वन्यालोक.

सविस्तर लिखाण करा—ध्वन्यालोकाप्रमाणे आनन्दवर्धनाचा ध्वनिसिद्धान्त.

3. Write critical notes on (any *two*) : [16]

पुढील विषयांवर विवेचक टीपा लिहा (कोणतेही **दोन**) :

(*i*) सहृदय

(*ii*) अन्विताभिधानवाद

(*iii*) समासोक्ति अलंकार and ध्वनि.

समासोक्ति अलंकार आणि ध्वनि.

munotes.in

4. Explain completely—types of प्रकृति according to वातपित्तकफदोष. [16]

पूर्णतः स्पष्ट करा—वातपित्तकफदोषानुसार प्रकृतिचे प्रकार.

किंवा/(*Or*)

Write in detail on—functions of वात and कुपितवात.

सविस्तर लिहा—वात आणि कुपितवाताची कार्ये.

5. Write critical notes on any *two* of the following : [16]

पुढीलपैकी कोणत्याही **दोन** विषयांवर समीक्षात्मक टीपा लिहा :

(*i*) Phlegm temperament

कफप्रकृति

(*ii*) वाग्भट and his work

वाग्भट आणि त्याचे कर्तृत्य

(*iii*) दोषवृद्धि and दोषक्षय

दोषवृद्धि आणि दोषक्षय.